

Promemoria. =(Rubr.)=/(E.
Kihlström.) (Wexiö 1810,
tryckt hos Sven Rask.)

Kihlström, Eric,

National Library
of Sweden

1810

ADELORS GULDVERK

Promemoria.

1700 - 1829

Genom ett till afledne Bergmästaren *A. Swab* stäldt Contract af den 27 Mars 1801, som med Konungens Nådiga tillstånd, af Kongl. Kammar- och Bergs-Collegierne den 16 Nov. 1804, uppå Bruks-Patron *C. G. Hedberg* transporterades, har Adelfors Guldverk med Tillhörigheter och Inventarier, desse sistnämde enligt Förteckning, värde 6275 R:dr R:gd, under 30 års Arrende-tid, blifvit till bemälte *Hedberg*, utan Borgen, men med ärfättnings skyldighet uplåtno: med förbehåll, att vid Contractets Transporterande på annan man, borde förhållas efter Lag. Egendomen är sedan förökt med 300 Skeppunds årligt Amnes-Smide, som vid Arrende-årens förlopp hemfaller Kongl. Majst och Kronan. Under de första 10 åren årläggas Arrende-avgiften med Guld till 150 och följande 20 åren till 100 st. Dukater årligen; Betalas ej denna Afgift inom hvarje års utgång, böter Arrendatorn 100 R:dr, och Kongl. Majst äger rätt att disponera om Egendomen efter Nådigt välbehag. Klefva ödelagde Koppar-Grufva skulle såsom enskild Egendom af Arrendator få upptagas och Skogs-tillgångar till Koppar-Werks anläggning samt nya Smidet tagas inom Guld-Werks-distriktet. Egenteliga anledningen till detta Arrende, skall vara den, att Kongl. Majst och Kronan derigenom kan bespara en Contant årlig utgift af nära 2000 R:dr, som till Werkets drift åttingo, så länge det drefs för Dets Höga räkning.

Under den 17 Aug. 1805 transporterade *Hedberg* hälften af detta Arrende uppå Bruks-Patron *A. Fr. Camitz* och mig emot en länge sedan betalt Summa 15,000 R:dr R:gd, samt såsom följd deraf, öfverlemnade oss dispositions-rätten vid Werken: Ömsesidigt förbundo vi oss att årligen i Januarii månad, eller så ofta erfordrades, sammantråda till rådplågning angående Bruks-driften; att Klefva Stoll-brytning skulle med force
fort-

fortfättas, och att inom en månad derefter nödige förskotter inbetalas. Hvarjemte vi affade oss rättigheten, att utom öfrige delägarnes samtycke, på annor man transportera någon vår del. Desse med flere beslut blefvo uti vederbörlig Tings Rätts Protocoller intagne.

Denna öfverlåtelse har för öfrigt blifvit inför Högbemälte Kongl. Collegier behörigen anmäld, med förklaring af *Hedberg*, att han fortfar vara Kongl. Maj:it och Kronan ansvarig för Arrendets fallgörande i det hela. Wi öfrige iklädde oss derjemte ansvars-skyldighet för en fjerdepart hvardera, från tillträdet, och för hvad vi af Arrendets tillhörigheter emottagit. Till hvilket allt Kongl. Collegierne medelst Protocolls-Utdrag, den 3 Junii 1806, utan förbehåll eller anmärkning täckts lämna Höggunftigt bifall. Kongl. Bergs-Collegii Protocoll den 10 Febr. 1809, visar för öfrigt, att våra rättigheter och skyldigheter i den delen äro gifna.

Uti April månad samma år skedde Inventering, då Inventarier och Effecter vid Ädelfors, för hvilka *Camitz* och *jag* vid skeende afträde skola ansvara till hälften hvardera, utgjorde ett värde af 756 R:dr 5 sk. 6 r:st R:gd. Följande året i Maji månad sammanträdde samtelige Interessenterne, då bland annat beslöts, att den som till Bruks-Förlaget kunde förskjuta penningar, skulle af den bristande, jämte Capitalet, erhålla 8 ProCents Rânta.

Imedlertid hade *Hedberg*, *mig* och *Camitz* ovetande, i Januarii månad 1807, fört hos Fält-Kammerer *G. Nordström*, den 16:de, uptagit ett Lån 7000 R:dr R:gd, emot skriftelig förbindelse af Köpe-Contractts egenskap, i följd hvaraf *Hedbergs* lott i Arrendet skulle tillfalla *Nordström*, så framt ej återbetalning skedde inom derpå följande Maji månads slut; den 31 upbar *Hedberg* af Capitaine *C. Printzensköld* 12,000 R:dr äfven R:gd, under namn af Förlags Lån till halfva års Smidet vid Ädelfors och till besfridande af Gjutningar vid Hagelsrums Masugn m. m., emot afgifven Förlags Intecknings-rätt

rätt uti Adelfors Bruk, och den säkerhet, att Capitainen skulle inträda i halfva Guld-Werks Arrendet i händelse betalningen innom utfatt tid ej följde. Utan föregången Communication med Kongl. Kammar-Collegium, eljest vanlig uti frågor rörande detta Werk, och utan *Camitz's* och *mitt* hörande, såsom nyss förut godkände med-Arrendatorer, behagade Hög-bemälte Kongl. Bergs-Collegium, samma Intekning bevilja; samt följakteligen, villkorligen uppå Capitaine *Printzensköld* öfverlåta *Hedbergska* Arrendet, ehuru han ej underskrifvit För-lags-Contractet, mindre såsom tilltänkt Arrendator iklädt sig *Hedbergs* skyldigheter hvarken till Kongl. Maj:t och Kronan eller Arrende-Bolagets öfrige Delägare.

Då imedlertid åtskillige brister i Bruks-Förlaget yppades, kallades Arrende-Delägarna till Sammanträde i September månad 1807. *Hedberg* infant sig icke. Ny Stämman utfattes och kungjordes till den 16:de derpå följande October. *Hedberg* uteblef äfven då, tillika med alla öfrige Interesfenter. Nu hade updagats att *Hedbergs* upgifter vid handelen i det mästa varit oriktiga. Werkets Underhafvande, utgjorde blott arbete och kjörflor, intet i Contant. Nya Smedjan, som *Hedberg* af Köpekillingen skulle bekosta och låta upföra, blef sent färdig och illa anlagd. Pauliströms Arrendet, 900 R:dr R:gd årligen, som enligt *Hedbergs* förbindelse, såsom gemensamt Förslag borde ingå i Adelfors Bruks-Cassa, upbar Han i början ofta för enskildt räkning. Utfäste Tackjerns lefvereringar fullgjorde han blott till ringa del, och det Jern som genom hans försorg kom från Hagelsrum var nästan odugligt. Jag fortsatte likväl under tiden med egna Förlager och förskotter, Werkets och Grufve-brytningens bedrifvande och Arrendets fullgörande, med all den drift som ärfordrades, under hopp at i Kongl. Collegierne, där jag protesterat emot förfäljningarne och om förhållandet gjort anmälan, vinna biträde och rättelse. Wederhörande Bergmästares utlåtande, i anledning deraf infordradt, expedierades från Adelfors den 20 April 1808, af innehåll bland annat, att *Hedbergs* skuld till Bruks-Cassan, då var 1485 R:dr 17 sk. 6 rist R:gd, och att deräst inbetalning

A 2 af

af honom ej snart Ikedde, skulle Guld-tillverkningen, af bristande underhåll för Arbetarne ofelbart afstagna.

Den 31 Mars samma år, communicerade väl Kongl. Bergs-Collegium sina tankar rörande desse Ämnen med Kongl. Kammar-Collegium; men som Högbemälte Kongl. Bergs-Collegium fannt för godt, att den gången ej afbida det andra Kongl. Collegii Svar och Yttrande, som först den 25 påföljande Maji anlände, ej heller de från Bergmästaren infordrade uplysningar; så kunde det af Kongl. Kammar-Collegium gjorde förbehåll i anseende till Dets Höga Rättighet, att jämte det andra Kongl. Collegium pröfva och afgöra, huruvida och på hvad sätt, i fråga varande Arrende-Contract, antingen helt och hållit, eller till någon del vidare må kunna transporteras, ej inflyta uti Dets den 16 April, enskildt gifne Utslag: Icke heller något afseende göras på berörde Bergmästares utlåtande, hvilket efteråt inkom: Utan i det stället behagade Högbemälte Kongl. Bergs-Collegium åberopa ett annat af mig infänt Betyg af d. 28 December året förut, som, angående Werkets Byggnader, drift m. m., gaf Saken en hel annan vändning.

Samma Utslag förvifer bestämt Fält-Kammerer Nordström och mig med våra Påståender, på anförde Skäl, till vederbörlig Domstol; men med Capitaine *Printzensköld*, säger Kongl. Collegium Sig icke heller kunna omedelbarligen befatta. Troligen härledde skiljaktigheten sig från Förlags-Intekningen och det dermed förenade villkorliga Bifallet, i afseende på Arrendet; meningen tyckes alltså vara, att *Printzensköld*, till sin önskans vinnande, kunde vända sig till Execcutorn. Så fattade han ock Saken.

Skyndsamt nedkommen från Stockholm, där han afbidat Beslutet, under föregifvande att förvara sine förmente rättigheter, samt åberopande desse Kongl. Collegii åtgärder, begärer och erhåller han den Interims-Quarstad i hälften af alla vid Werket, till Guld-Beredningen oumgångeligen nödiga Materialier och Effecter, som den 30 Maji 1808 verkställes och som,
ehuru,

~~SECRET~~ 5

ehuru jag uti den i anledning deraf afgifna Förklaringen, fök-
te visa faran af ett dylikt steg, bekräftades den 4 påföljande
Julii, med någre villkor, om hvars innehåll jag ej, förrän vid
årets slut, genom egen förforg fick kunskap.

Desse anstalter och deraf upkommit hinder i arbetet, ver-
kade alltfä en brift i Arrendet af Guld, till 35½ Dukater för
det året; hvarvid bör äfven anmärkas, att Konungens Befall-
ningshafvande lemnade denne sin Embetsmanna-åtgjård, långt
förrän Kongl. Collegii Utslag vunnit Laga kraft, och utan att
för Seqvesterns följder, fordra Borgen.

Högbemälte Kongl. Collegiers gemensamma förvisnings Ut-
slag i samma Ämnen, utfärdades emedlertid d. 22 Junii sam-
ma år, hvaruti, ehuru sent, äfven nämnde förbehåll angående
Arrendets Transport, influtit.

Wid samma tid hade *Camitz* till Förvaltaren af Pauliströms
Bruk *E. Hellstrand*, äfven mig ovetande, förfäلت sin fjerdepart
i Arrendet, och i förening med denne *Hellstrand*, vände sig
Printzensköld åter till Konungens Befallningshafvande och er-
höll i October månad en ny Seqvester på min enskildta Egen-
dom, som det föregafs till säkerhet för bristande redovisning,
den likväl ingendera ännu ägde rätt att fordra, och ehuru öpp-
na Bruksböcker, nästan för hvem som hållst vore till genom-
seende på Contoizet att tillgå. Genom Bergmästarens i Orten
biträde, blef likväl denna åtgjård häfven.— Frågan om denne
handels bestånd lærer ännu hvila oafgjord.— Genom Kungörelser
från Predikstolar, Qvarstads - Ansökningar, samt chicaneusa
Inlagor af alla slag, både hos Konungens Befallningshafvande
i Calmar och Jönköping, underskrifne dels af *Hedberg*, dels
af *Printzensköld* och *Hellstrand*, har jag desutom undertiden
oftast blifvit oroad, derföre, att jag i grund af öfverenskom-
melse, fökt förekomma Köparnes inträde i Arrendet, med an-
dra villkor, än att iklåda sig sine Säljares skullder till mig och
Cassan, samt dertill visa Högvederbörligt tillstånd.

Med anledning af Högbemälte Kongl. Collegiers båda förvisnings-Utslag, hafva ändteligen alla förenämnde Twisteämnen i Laga ordning dragits under vederbörlig Bergs-Tings-Rätts pröfning och afgörande, dit äfven *Printzensköld* har blifvit Instämd. Målet afgjordes, men *Hedbergs* utstuderade Invändningar godkändes omsider, och Kongl. Bergs-Collegium behagade medelst Dom d. 30 Julii sistl. till ny Instämning af Saken, uplösa Bergs-Domstolens d. 26 Oct. förra året fällde Utslag, äfven uti de delar, som vunnit Laga kraft -- hufvudsakeligast den, som ålägger *Printzensköld* ansvar för först berörde Qvarstads följder, jämte det *Hedberg* i Saken feck talan, ehuru han i ringaste måtto ej fullgjorde Dom; sedan efter hvad samma Beslut innehåller, *Nordström* af *Hedberg* för sin fordran blifvit förnöjd, och *Printzensköld* d. 30 sistl. Maji på *Hedbergs* Arrende fått Köpebref.

Att vinna säkerhet för mina till Guld-Werket utlagda Penningar, samt blifva i stånd samt att å bestämde tider kunna utgöra Arrendet, anhöll jag genom skrift d. 6 Febr. 1809, hos Ortens Bergmästare, det han ville, jämte anmälan om den yppade Guldbristen och orfaken dertill, inför Kongl. Collegierne hemställa, om icke den förmonen måtte mig förunnas, att tills vidare och under Rättegången Parterne emellan, med Laga ansvar och de följder Contracter utttakar, öfvertaga *Hedbergs* omtvistade Arrende-Andel: I anseende hvartill, af Konungens Befallningshafvande i *Wexiö*, pröfvad och godkänd Borgen för Guldbristens leverering, 6 månader efter erhållande bifall, vidfogades; samt att för mine då varande Förlagsfordringar, circa 3000 R:dr R:gd, vinna Säkerhet nti *Hedbergs* Arrende och Effecter: Hvarjämte anmärktes, att deräst detta Förslag skulle ogillas, jag svärligen kunde ansvara för hans Arrende-Skyldigheter. Saken remitterades till Kongl Kammar-Collegii Advocat - Fiscals - Embets handläggning, och har han i anledning af Guldbristen, påstått, att *Hedberg* förverkat Arrende-rättigheten.

Efter vidlyftiga skriftväxlingar Parterne emellan, har denne Årt komplett hvilat uti Kongl. Bergs-Collegii förvar ifrån början

början af sist. April månad, till d. 11 Sept. detta år, då den till afgörande läres företagits; sedan *Hedberg* öfver 3:ne år utblifvit från Ädelfors, och efter sig åsamkade betydelige skulder vid Midfommarstiden, begifvit sig åt Brassilien, derom jag förliden Wår, genom Dagligt Allehanda, prevenerade Respect. Allmänheten.

Jag har sluteligen ärbudit att utan rubbning af Arrende-Contractet, ikläda mig *Hedbergs* skyldigheter i afseende på des skulder till Kongl. Maj:t och Kronan, under hopp, att med tiden, jämte fullgörandet deraf, kunna få utväg, att till någon del återförtjena hvad jag på god tro för detta Kronans Werk bekostat, samt ernå ärfättning för den bedrägligt af mig åtkomne oärhört stora Köpekillingen.

Huruvida Högbermalte Kongl. Collegier härtill täckas lämna sitt bifall, eller till selande Arrende-Summors, förkingrade Effecters och Inventariers m. m. gjaldande, till emellan 6 à 7000 R:dr R:gd's värde, utfer andra utvägar, eller huru och på hvad sätt gränforne imellan Kongl. Maj:t och Kronans, samt Bolags-Interesfenternes nyttjorätt af Smidet de återstående 20 åren, tillika med Koltågten för Klefva Grufva varda utstakade, det skall framtiden visa.

År 1802, öfverlemnade *Hedberg* på 9 års Arrende-tid Pauliströms Bruk, Ädelfors underlagt, med Inventarier till en Summa 1875 R:dr 38 sk. 2 r:st. R:gd, samt andra tillhörigheter, åt Bruks-Patron *J. Hellstrand*. Des Son, ofvannämde *E. Hellstrand*, föregafs i början att blott vara Fadrens Ombud på råallet. Men till värjo för begången åverkan på Brukshemmannens Skogar, har han likväl sedermera, medelst Transport af Contractet, visat sig för någon tid, vara rätter Arrendator. *J. Hellstrand* är nu med döden afgången. Hans Arfvingar, äfven som samme Son för egen del, åro utfattige och hafva cederat bonis: Hitintills vistande på Bruket, misfvårdar han imedertid Egendomen i högsta grad. Anmälan i Kongl. Collegierne är härom gjord, och för öfrigt har jag sökt förekomma alla
desse

dessa oordningar; men som vid granskning af det imellan *Hellstrand* och *Hedberg* uprättade Arrende-Contract, gällande till den 1 Oct. 1811, befinnes, att det samma blifvit åter-transporteradt uppå *J. Hellstrand*, och alltså ännu ovifst, antingen man måste hålla sig till Sonens eller Sterbhufets Concors-Massas Curatorer, hvilkas senare Ombud på stället *E. Hellstrand* fä-ger sig vara, har jag ännu ingen ting dervid kunnat uträtta; dock har jag uti denne sistnämdes Concors bevakat både In-ventarie- och Husröte-Summorne m. m.

Imedlertid har inbetalningen af Arrendet, till min känn-bara förlust, uphört.

Sådant är hufvudsakliga innehållet af detta märkvärdiga, snart landtkunniga Mål, intill denna dag.

Att dessa Upgifter äro fanna, derom vittna Wederbörandes Protocoller, och härutaf inhämtas orfakerna till mitt fleråriga lidande. Wexiö den 2 October 1810.

E. K I H L S T R Ö M.